

VEREJNÉ FINANCIÉ POTREBUJÚ KVALITNÚ A PRORASTOVÚ KONSOLIDÁCIU, NIE OSOBNÉ ÚTOKY

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) považuje za potrebné reagovať na opakujúce sa verejné vyjadrenia ministra financií, ktoré sa týkajú inštitúcie, jej predstaviteľov, zvlášť predsedu rady. Tieto vyjadrenia majú charakter osobných útokov a môžu oslabovať dôveryhodnosť nezávislých analytických hodnotení stavu verejných financií. RRZ dlhodobo upozorňuje na nepriaznivý vývoj verejných financií a na riziká spojené s nedostatočným napĺňaním konsolidačnej stratégie. Považuje preto za nevyhnutné viesť odbornú a vecnú diskusiu o opatreniach smerujúcich k ich ozdraveniu.

RRZ sa nestotožňuje s tvrdeniami, že by nekriticky pristupovala k opatreniam predchádzajúcich vlád a neupozorňovala na rastúce riziká vo vývoji verejných financií. Robila tak v pravidelných hodnotiacich správach, no aj v mimoriadnych stanoviskách. Uvádzame niekoľko príkladov:

- V [stanovisku](#) z júna 2021 vyzvala na rýchlejší nábeh konsolidácie s cieľom zlepšiť stav dlhodobej udržateľnosti.
- V roku 2022 RRZ predložila z vlastnej iniciatívy Ústavnému súdu Slovenskej republiky [stanovisko](#) k tzv. rodinnému balíčku. V ňom poukázala na vecné aj formálne nedostatky opatrenia so zásadným fiškálnym vplyvom; jej argumenty boli následne významne zohľadnené v rozhodnutí súdu, ktorý predmetnú legislatívu, tzv. „krúžkovné“, zneplatnil.
- RRZ vo svojom [stanovisku](#) poukázala aj na postup úradníckej vlády pri príprave vyrovnaného rozpočtu na rok 2024, ktorý bol podľa jej hodnotenia založený prevažne na formálnom prístupe a plošnom znižovaní výdavkov bez predstavenia realistických opatrení. Takisto kritizovala nepokračovanie modernizácie ústavného zákona č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti, ktorý sa nachádzal už v druhom čítaní a následne bol ministerstvom financií stiahnutý z parlamentu.
- Vo februári 2023, počas tzv. „legislatívnej smršti“ v parlamente, vyzvala RRZ v mimoriadnom [stanovisku](#) parlament na ochranu dlhodobej udržateľnosti. Rada pripomínala, že nové trvalé výdavky (alebo znižovanie príjmov) by mali byť plne prefinancované znížením iných trvalých výdavkov alebo zvýšením príjmov. Za mnohé z návrhov, ktorých schválenie malo výrazný negatívny vplyv na verejné financie, hlasoval aj súčasný minister financií.
- Už v auguste 2023 RRZ publikovala [analytický komentár](#) o výraznom náraste rizika defaultu vyplývajúceho z vtedajšieho nastavenia verejných financií.
- Pred voľbami v roku 2023 RRZ v mimoriadnom [stanovisku](#) vyzvala všetky kandidujúce politické subjekty, aby sa vzhľadom na stav verejných financií po voľbách zamerali na ich ozdravenie.

Minister vo svojich vyjadreniach opakovane prechádza do osobnej roviny, predovšetkým voči osobe predsedu RRZ. Viaceré z jeho vyjadrení nezodpovedajú faktom.

V rozpore s tvrdeniami ministra financií predseda ani iný člen RRZ nemôžu opätovne kandidovať na svoju funkciu, keďže podľa ústavného zákona je mandát jednorazový. To zvyšuje nezávislosť výkonu členov Rady od vlády a parlamentu.

Rovnako v rozpore s tvrdeniami ministra financií bol predseda RRZ v roku 2020 vybraný na základe transparentného bodovaného verejného vypočutia, ktoré viedol predseda Výboru Národnej rady SR pre financie a rozpočet na základe vopred stanovených pravidiel a ktoré reflektovalo aj odporúčania OECD. Deklarovaným aj naplneným cieľom tohto otvoreného výberového konania bolo vybrať spomedzi uchádzačov (ktorých sa prihlásilo 12) troch najvhodnejších kandidátov na výkon funkcie predsedu RRZ. Hodnotenie zabezpečovalo 13 zástupcov odbornej verejnosti a parlamentných politických strán; podrobnosti sú aj na [stránke](#) ministerstva financií. Tento prístup bol nadštandardný v porovnaní s dovtedajšou praxou pre obsadzovanie kľúčových verejných funkcií na Slovensku. Medzi hodnotiteľmi bol aj súčasný minister financií, svoj názor na kandidátov sa však v bodovaní rozhodol ako jediný nevyjadriť. Aj vďaka takto nastavenému transparentnému výberu bola RRZ následne hodnotená ako formálne [najnezávislejšia inštitúcia](#) na Slovensku podľa rebríčkov INEKO a Transparency International. Predseda RRZ bol následne zvolený 110 hlasmi poslancov Národnej rady SR, vrátane podpory časti vtedajšej opozície a nezávislých poslancov.

RRZ má troch členov s rovnakými hlasovacími právami pri schvaľovaní stanovísk a materiálov. Nasledujúci člen bol navrhnutý guvernérom Národnej banky Slovenska na základe rovnakých výsledkov, čo potvrdzuje dôveryhodnosť výberového konania. Aktuálni členovia RRZ boli schválení rôznymi parlamentmi v rôznych volebných obdobiach vždy výraznou väčšinou, pričom ich podporili koalíčni aj opoziční poslanci.

Slovensko je pod sankciami dlhovej brzdy každý rok od platnosti Ústavného zákona, aj počas predkrízového obdobia. Na vysoké riziko udržateľnosti verejných financií od zavedenia stropu veku odchodu do dôchodku z roku 2019 pravidelne upozorňuje aj Európska komisia a OECD. Najnovšie Európska komisia vo februárovom hodnotení zaradila Slovensko z hľadiska strednodobej a dlhodobej udržateľnosti do pásma vysokého rizika, pričom Slovensko je jediná krajina v EÚ, ktorá dosiahla vysoké riziko v oboch kritériách.

Cieľom RRZ je objektívne a nezávisle informovať o vývoji verejných financií a dlhodobej udržateľnosti, preto je prirodzené, že jej pohľad sa nemusí vždy stotožňovať s pohľadom vlád a ministrov. Doteraz sme však udržiavali korektné a vecné vzťahy s ministrami financií, vďaka komunikácii založenej na odbornej, slušnej a korektnej úrovni. Rada je vždy pripravená na vysvetľujúce bilaterálne stretnutie s ministrom financií, ku ktorému v tomto volebnom období zatiaľ nedošlo.

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť je presvedčená, že stabilizácia verejných financií si vyžaduje odborný, vecný a konštruktívny prístup. Osobne ladená komunikácia a snaha znižovať dôveryhodnosť RRZ ako nezávislej inštitúcie k riešeniu týchto výziev neprispievajú. Žiaľ, v širšom spoločenskom kontexte nepriateľský prístup zažívajú aj ďalšie inštitúcie zriadené zákonmi či Ústavou SR na vyvažovanie a kontrolu výkonnej moci.